

Layihənin istiqaməti: Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

№ 111 (1479) 15 iyun - 16 iyun 2017-ci il

Dünyanı dolayan "Çölçü"

Son illər milli Azərbaycan kinosunun uğurlarından danışanda "Çölçü" filminin adı ön sıralarda çəkilir. İstedadlı rejissor Şamil Əliyevin çəkdiyi bu ekran əsəri dünyanın beş qitəsində göstərilib, müxtəlif nüfuzlu beynəlxalq festivalların mükafatlarını qazanıb. "Çölçü" bu gün də Azərbaycan incəsənətini dünyada təbliğ etməkdədir.

Tanınmış jurnalist, naşir, Hollivud-dakı maraqlı layihələri ilə diqqət çəkən Eric J. Wickes Şamil Əliyevin "Çölçü" filmi barədə məqalə ilə çıxış edib. Əcnəbi müəllifin fikrincə bu ekran əsəri "Möhtəşəm rejissura, professional yozum, peşəkar işıqlandırma, mükəmməl operator işi və ciddi montaj ilə birlikdə hazırlanan əla ekran dramıdır".

Həmin məqalənin ingilis dilindən tərcüməsini oxucularımıza təqdim edirik.

Bizim aylıq film seçimimiz Şamil Əliyevin "Çölçü" filmidir. Bu, adsız bir şəxs haqqında hekayədir; o, müasir sivilizasiyadan uzaq Rusiya və Şimali İran arasında ot basmış çöllükdə yaşayır. Film Azərbaycan yazıçısı Vidadi Həsənov tərəfindən yazılan hekayə əsasında ekranlaşdırılıb. Əsas rolları aktyorlar Bəhruz Vaqifoglu və Salome Demuriya canlandırırlar.

86-cı Amerika Kinoakademiyası bu filmi Oskar Mükafatının uzun siyahısında qeyd etmişdir.

Film qatarın uzaqda yerləşən çölə yaxınlaşması ilə başlayır. Kamera öncə tamaşaçını intəhasız, ucsuz-bucaqsız, lakin sakit və kədər dolu çölə aparır. Bir saat iyirmi dəqiqəlik filmin süjet xətti balaca çölçünün yağışlı gecədə atasını dərin yuxudan oyatmağı

ilə davam edir. Ata və balaca oğlan qamışdan dam örtüklü və suvaq çəkilmiş komada yaşayır və həmin gecə oğlanın sevimli dəvəsi doğur.

Həqiqi ferma olmasa da, qurulmuş dizayn və ağılın təbiiliyi yüksək ustalıqla tərtib olunub. Bu kiçik ailədə qadının olması ilə bağlı kadr göstərilir. Bu epizodda təsvir olunan qadın balaca çölçünün anası obrazında canlandırılır, lakin o, artıq onlarla yaşamır.

Çöldəki həyat sadədir və buna görə də daha çox təxəyyül tələb edir. Kənd həyatını obrazlaşdıran, hekayəni nəql edən şəxs-ata (Ulu) balaca oğlana sanki gələcəkdən xəbər verərək, onun sonradan "Şanapipik" adlı qızla tanış olacağından danışır.

Balaca çölçünün atası öz "mülk"lərində dəvələrə nəzarət etməklə pul qazanır. Uzun illərdir ki, rahat yaşamadan, sivil həyatdan uzaqlaşmasına baxmayaraq, atanın güclü nizam-intizamı şərtləndirən tələbləri var; oğlunu çöl həyatının adət və ənənələrini öyrəderək böyüdür. Onların gündəlik təkrarlanan, yeknesəq həyat tərzini göstərdikdən sonra, rejissor virtuoz keçid edir; gəncleşən, böyüyən çölçü əsl çoban obrazında yenidən kadrda peyda olur.

Onlar ata (Ulu) rəhmətə gedənə qədər birlikdə yaşayırlar. Sonra atasının peşəsini oğul davam etdirir. Onların şəhərdən kənarda olan tanışları çöldən uzaqdadır və sayları çox azdır. Bizim adsız çölçümüz yaşa dolduqca atasının yerini tutur və sürüyə nəzarət edən yetkin çobana çevrilir. Bir gün gənc dəvələri otlaqdan gətirəndə atasının həmişə oturduğu yerdə sakitcə

rəhmətə getdiyini görür. Bu, gözələnən idi, çünki atasının səhhəti getdikcə pisləşməkdə idi. Bundan sonra, yalnız qalan baş qəhrəman "yeni əcaib həyat"la qarşılaşır.

Mükəmməl rejissor həlli: atasının ölümündən sonra cavan çölçü şəhərə tək bir dəvə ilə daşıya biləcəyi əşyalarla (Ulunun cəsədi ilə), paralel olaraq yol işləri üçün material daşıyan yük avtomobilinin göstərdiyi yaxşı düşülmüş mənzərə - təzadlarla dolu dünyaya. Çölçü sənaye cəmiyyətindən kənar bir insandır, hətta öz dövrünün texnoloji tələblərindən belə...

Çölçünün getdiyi yerdə yaşayanlar onu aşağı təbəqənin insanları sayırlar, o cəmiyyətin digər hissəsinin sahibləndiyi "maddi-mənəvi" nüfuzla malik deyildir. Bir növ, Qərb standartlarındakı "avam"lar kimidirlər. Amma yenə də

şəhər ənənələrindən çox da kənar deyildirlər. Bütövlükdə onlardan biri kimi görünmək üçün fərqli bacarıqlar tələb olunsada, çölçü burada eyni dünyanın insanı kimi göstərilir.

Çölçünün taleyində çılğın qadınla rastlaşmaq imkanı yaranır. Həmin qadın ayrılıqdan doğan depressiyasını yaşayır, qarşı tərəflə münasibəti tamamilə kəsir. Məhz bizim çölçünün yolu üstündə həmin qadın hiddətlənir, axmaq və ədəbsiz sevgilisindən uzaqlaşmağa çalışır. Həmin ədəbsiz gənc ilə qadın arasındakı mübahisə - meydana çıxacaq gələcək toqquşmadan xəbər verir.

Daha sonra kamera ələcsiz məkanın obrazı kimi çölçünün yaşadığı yeri göstərir. Bu zaman çölçü həmin mübahisə edən qızı yaşadığı komanın arxasındakı ot arabasında yatmış görünür.

Çaşqın halda gündəlik məşğuliyyəti olan dəvələri otarmağa gedir. Qayıdarkən qızın qabları yuduğunu, komanı yığışdırdığını gördükdə daha da təəccüblənir. Qadının ələcsiz vəziyyətində onun komasına sığınmaq cürətinə möhkəm əsəbiləşir.

Aralarındakı çox qısa münasibətdə bu xarakterlər arasında ciddiliyin olduğu görünür. Onlar demək olar ki, ibtidai şəkildə Veldtdə yaşayan heyvanlar kimidirlər; çox az söhbət edirlər. Yalnız əvvəldə çölçünün atası tərəfindən danışılan nağılın yaranmasını müəyyənləşdirən qısa və iztirablı hekayələr, sözlərlə ifadə ediləcək dərəcədə əhəmiyyətli, mən deyərdim ki, əsas fikrin daşıyıcısı olur. Bəli, ilk baxışdan şəhərli qız ilə çölçü oğlan arasında sadə sevgi hekayəsi. Lakin həmin sevgi çox bənzərsiz, unikal bir şəkildə söylənilir və ya təsvir edilir.

Birlikdə yaşadıklarından biri digərinin müqəddəratını təyin edir. Qız çölçüdən təbiətlə harmoniyada yaşamağın sirlərini öyrənir, onun timsalında maddi dəbdəbələrdən asılı olmayan, yalnız ehtiyacı olanlarla kifayətlənən bir insanı görür. O, az danışan insandır və müasir sivilizasiyaya, modern həyata qarşı onun sadəlik kimi bir gücü var.

O isə qızın simasında çağdaş, qaynar həyat meyarları ilə yaşayan birisini görməyə başlayır. Qız erköyün deyil və oğlanın qıza qarşı şefqəti artdığından aralarında yaranan münasibəti sonadək yaşatmaq üçün əlindən gələni edir.

Film dramatiklik tələb edən istehsal dizaynına çox da ehtiyac olmayan kənd ərazilərində çəkilib. Kənd ərazisi

özlüyündə möhtəşəmdir, fotoqrafiya və kinematoqrafiya onun həssas gözəlliyini ustalıqla və ambisiyasız bir şəkildə səhnəyə gətirir. Dəvələrin uzaq məsafədə otarılması görüntüləri mükəmməldir. Buradakı addımlar yavaşdır, lakin yalnız regionun böyük otlaqlarını əhatə edən geniş sükunətdə zəhin gözünün yol çəkməsinə imkan verəcək qədər yavaş...

Filmin temporitminin xəlif nizamlanması tənha çölün intəhasızlığını tamaşaçıya çatdırmaq üçün dəqiq hesablanıb.

Düşünürəm ki, bu füsunkarlığın ona olan "müdaxilə"nin öhdəsindən necə gələcəyindən narahat olmaya bilərik. Açıq final tamaşaçıya bu sirli dünyanın axıra qədər dərk olunmamağına bir işarədir. Təbii ki, əgər bizim qadın nümayəndəmiz sürünü evə gətirmək üçün vaxtında oyanarsa...Tərəflər öz mövqelərindədirlər. Hər ikisində şəxsi istək və duyğuların inciməsini nəzərə almasaq, birgə yaşayışlarında qarşılıqlı anlayış, ehtiraslı gərginlik və fədakarlıq hiss etdim.

Aktyorların ifası mükəmməl və gözəldir.

Filmin belə gözəl sonluqla ərsəyə gəlməsi təəccüblü deyil. Möhtəşəm rejissura, professional yozum, peşəkar işıqlandırma, mükəmməl operator işi və ciddi montaj ilə birlikdə hazırlanan əla ekran dramıdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ YANINDA KÜTLƏVİ
İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN İNKİŞAFINA
DÖVLƏT DƏSTƏYİ FONDUNUN
MALİYYƏ YARDIMI İLƏ